

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
V., Személynök-utca 25. szám.

Telefonszámok:

Szerkesztőség, kiadóhivatal és
könyvkiadóvállalat — — — 95—28
Nyomda — — — — — 98—70

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztette 1896—1915

SZABOLCSI MIKSA.

Szerkeszti

DE SZABOLCSI LAJOS.

Hirdetési osztály:
VII., Kertész-utca 16. szám.

Előfizetési feltételek:

Egész évre — — — 200 korona
Fél évre — — — 100 korona
Negyed évre — — — 50 korona

Numerus clausus.

(Bottlik és Bernolák nyilatkozatai az Egyenlőségnek).

A nemzetgyűlés napirendre tűzte *Haller* István kultuszminiszternek a numerus claususról szóló törvényjavaslatát. Ez alkalomból érdekesnek találtuk, hogy a nemzetgyűlés két keresztény tagjának a véleményét kikérjük, mint gondolkoznak a javaslat felől. A nyilatkozó képviselők *Bernolák* Nándor dr. egyetemi tanár és *Bottlik* József, a nemzetgyűlés alelnöke.

Bernolák képviselő előtt legelőször azt a kérdést vetettük fel: mi okból vált szükségessé a numerus claususról szóló törvényjavaslat? A képviselő válasza a következő volt:

— Nem tudom, hogy mennyire forognak fenn azok az okok, amelyek a miniszter urat a törvényjavaslat előterjesztésére serkentették, mert erről a javaslat indokolásában nem nyilatkozik. A tény azonban az, hogy az egyetemen és különösen pedig az orvosi fakultáson több hallgató volt a múltban, mint amennyi az egyetem teherbíróképessége, azaz mint amennyit lelkiismeretesen és gondosan kiké-

pezni lehet. Erre az egy pozitívumra a javaslat hivatkozik is. Ez elől a visszás helyzet elől elzárkózni nem lehet. De más szempont is van. Az elszakított magyarság fiai Csonka-Magyarországban igyekeznek elhelyezkedni, a szellemi pályákon azonban, az állam teherbíróképességének csökkenése folytán, az elhelyezkedés lényegesen nehezebb lesz. Nem szabad az intellektuellekben való túltermelést elősegíteni.

Erre megjegyeztük, hogy a Csonka-Magyarország létérdeke, hogy mentül képzetesebb és tanultabb legyen az ifjúsága.

— Nyilvánvaló, — válaszolta erre *Bernolák* dr., — hogy ez a kivételes rendszabály csak átmeneti időre szólhat. Világos dolog, hogy a kultúra minél magasabb és általánosabb, annál nagyobb az ereje és lehetősége. De a mi viszonyaink között nem lehetnek pályákra kell nevelni gyermekeinket, hanem át

Lukachich altábornagy a zsidó katonákról.

A nemzetgyűlés elé kérvényt nyújtottak be, hogy zsidók ne lehessenek tiszték a magyar nemzeti hadseregben. A nemzetgyűlés még nem foglalkozott a kérdéssel, még nem döntött és az *Egyenlőség* éppen ezért a legilletékesebb helyre fordult, hogy véleményt kapjon a magyar zsidók háborus viselkedéséről. A legendás vitézségű, Mária Terézia-rendes hős, a San Michele félelmetes védője, somorjai báró *Lukachich* Géza altábornagy lapunk főszerkesztőjének levélben előterjesztett kérésére a következőket válaszolta a magyar zsidó katonák harctéri teljesítményeiről:

Budapest, 1920 augusztus 11-én.

Tisztelt Főszerkesztő ur!

Ön levelében nyilatkozatot kért tőlem, mondjam meg, hogy viselkedtek a zsidó vallású tiszték és legénység a harctéren.

A harctéren nem törődtünk azzal, hogy kinek mi a vallása, mindenkitől egyaránt követeltük kötelességének teljesítését, nem figyeltük meg külön a zsidó vallásúak magatartását.

Legjobb akarat mellett sem tudnám megmondani, mennyi volt katonáim közül az izraelita. De azt tudom és állíthatom határozottan, hogy panaszt nem hallottam soha ezek kevésbé bátor, vagy kevésbé kötelességű viselkedéséről.

Ott az ellenség előtt csak magyar katonát ismertünk, az pedig vitéz volt egytől-egyig.

Kiváló tisztelettel

Lukachich altábornagy

kell azokat tolni a gazdasági pályákra, amelyet a középosztály elhanyagolt.

— Ami most már a numerus clausus illeti, — folytatta, — hangoztatom, hogy én a javaslat előzetes tárgyalásaiba nem folytam be; *de sulyt fektettem arra, hogy a zsidó ifjak ne zárassanak ki az egyetemről.* Bár a felvétel maximális megállapítását sem jogosnak, sem pedig méltányosnak nem tartom, viszont a minimum megállapítását helyeslem, mert az emberek mai izgalmas lelkiállapota mellett elengedhetetlennek tartom a szabályozást. Ez a minimum nem lehet olyan, hogy minden latitudet lehetlenné tegyen, hanem olyannak kell lennie, amelynek keretén belül a tanári karok teljes szabadsága megvan arra, hogy mérlegelhessék az egyes ifjak magasabb életpályára való hivatottságát.

— Mindezekbe azonban beleszólhat a politika, — mondtuk erre.

— A politika nem érvényesülhet, — volt erre Bernolák képviselő ur válasza. — A konkrét esetek elbírálása teljesen a tanári karra kell, hogy tartozzon.

Azt válaszoltuk, hogy a numerus clausus, bármint magyarázzuk is, *a közszabadságok sulyos sérelmét jelenti*, holott ilyenek megtartására nemcsak politikai nyilatkozatok kötik a vezérszerepet játszó politikusokat, de köt bennünket *békeszerződésünk is.*

— Azzal a móddal, hogy megállapítsuk a főiskolai hallgatók számát — mondotta a képviselő ur — és ezen belül megállapítsuk a minimális számot a nemzetiség és vallásfelekezeti ifjaira, azt gondolom: nem ütköztünk bele a békeszerződés határmányaiba. Ami a minimumot illeti, az a nézetem, hogy *éppen ez biztosítja azokat a jogokat, amelyeket a békeszerződés kíván.* Nekem az a felfogásom, hogy a minimumot biztosítani kell.

Ezután arra tereltük a szót, hogy mi a véleménye *egy esetleg felállítandó zsidó egyetemről.*

— Gondolom, — felelte, — *ennek a kérdésnek elvileg semmi nehézsége sincs.* Gyakorlatilag természetesen megoldani igen nehéz, mert évek óta kísért úgy a katolikus, mint a protestáns egyetem gondolata, amihez pedig egy kormány sem járult hozzá. Ilyen szempontból egy zsidó egyetem felállítása is akadályokba ütköznék.

Majd Bernolák dr. visszatért a numerus clausus kezelésére és azt mondotta, hogy a maga részéről a minimum megállapítása révén gondolja, hogy *liberálisan lesz ez a kérdés megoldva.*

Nyilatkozatát így fejezte be:

— Nem térek ki arra, hogy indokolt-e a numerus clausus. Ez a kérdés, ha már megvan, közmegnyugvásra oldandó meg, még pedig intézményesen. A zsidóság biztosítva láthatja jogait a kötelező minimális percentszámban és így nem lesz kiszolgáltatva a szenvedélyek hullámmásának.

Bottlik József képviselő ur rövidebben nyilatkozott és kérdésünkre röviden és tömören így válaszolt:

— *Elvileg a teljes tudományos szabadság álláspontján állok. Ha mégis a viszonyok azt követelnék, hogy megszorítsák az egyetemre felvehető hallgatók*

számát, szerintem a felvételnél elsősorban a képességnek kell dönten. Vannak azonban egyéb szempontok is, amelyeket figyelembe kell venni, így a tisztviselők gyermekeit illetőleg. Hisz tudjuk, hogy tisztviselő-családok vannak, melyek egész generációi szolgálgják az államot. Ezt bizonyos fokig honorálni kell. Különösen figyelembe kell továbbá venni azt, ha kisgazda akarja a fiát egyetemi pályára adni, ezzel az intellektusba egészséges vérkeringést hoz.

— Haller javaslatát egyébként még csak hézagoss előadásban ismerem. Ítéletet nem mondhatok felette. *Annyit tudok, hogy a felvételbe bizonyos fokig az ifjuságnak is beleszólást kíván engedni, amit én határozottan ellenezni fogok; egyrészt mert destruálja a tanári tekintélyt, másrészt mert igazságtalanságokra vezethet.*

— A javaslatról még csak azt mondhatom, hogy nem ütközik a békeszerződésbe. Haller javaslata, amennyire én ismerem, minden kaput nyitva hágy, tehát hogy miképpen fogják a törvényt végrehajtani, az a tanerők mentalitásától függ.

Összetartást!

A horizont soha sötétebb nem volt s fenyegetőbb, mint ma. Egy új entente szervezkedéséről olvasunk híreket a lapokban, egy új szövetségről, amelyet a magyarság ellen kötött a cseh és a szerb, az osztrák s a román. Ellentétes érdekeiket összeegyeztették, kölcsönös sérelmeiket félretették s egyesültek mindannyian a magyarság ellen való törhetetlen gyűlöletben. Cseh, szerb, román csak alkalomra vár, hogy fegyvert fogjon ellenünk s az osztrák gyárakban ellenségeink számára készül a muníció. Szomszédaink zárt gyűrűt fontak körénk s azok segítségére, azok támogatására, akik tőlünk távol esnek, nem számíthatunk. Önmagával van elfoglalva minden ország s a nagy entente-hadseregek csak papirosan léteznek.

Ebben a vigasztalan helyzetben a történelem intó példaként állítja szemünk elé a lengyel katasztrófát. A francia és az angol parlamentekben a legkiválóbb szakértők nyilatkoztatták ki, hogy Lengyelországnak lett volna ereje hozzá, hogy a bolsevikiekkel sikeresen vegye fel a harcot, volt embere bőven s hadianyagban sem szenvedett szükségét s hogy a bolsevik veszedelem ezidőszerint félelmetesnek még egyáltalán nem mondható. Mindene megvolt Lengyelországnak, csak egy hiányzott: az összetartás, az egység s ezért kell bünhödnie. Nem a bolsevikiek győzték le, hanem a saját fegyelmetlenségük, pártoskodásuk, belviszályaik döntötték romlásba a lengyelséget.

A lengyel és a magyar állapotok között sok a hasonlóság, az Isten mentsen azonban meg tőle, hogy a sorsunk is hasonló legyen. A lengyeleket szerencsétlenségük eszméltette rá — fájdalom, kissé későn — hibáikra, bennünket térítsen észre a lengyelek szerencsétlensége. Ma már Lengyelországban is statárialiter büntetik azt, aki — akár faj, akár vallás, akár osztály ellen — gyűlölségre izgat. Ez az intézkedés, ha hónapokkal előbb lép életbe, talán még megmenti Lengyelországot.

Az ország jövője érdekében követeljük: a válaszfalak, amelyeket a gyűlölet emelt magyar és magyar ember közé, télessenek egyenlővé a föld színével! Ne hirdethesse itt ezután senki a gyűlölet ígét, csak az összetartás mindennél fontosabb szükségességét. Az egész világ ellenünk van s nincs barátunk, akire feltétlenül számíthatnánk. Magunkra, egymásra vagyunk

utalva valamennyien, akik itt élünk. Csonkamagyarország szük határai között, össze kell fogni valamennyiünknek. Idegenbe szakadt véreink is elkeseredve nézik azt a vizsályt, amely szerencsétlen országunkat dulja s egy neves amerikai református lelkész prédikálta ezen a héten az amerikai magyarság üzenetét, mondva: „Mi, akik hazatérünk, nem azért jövünk, Hazánk, hogy veled temetkezzünk önásta sírodba, ha halni akarsz: elhagyunk megint. Mi élni, veled, érted élni akarunk!” S a belviszályok még inkább ellenünk fordítják azokat, akik eddig is ellenséges szemmel tekintettek reánk. Nemcsak rend és közbiztonság, de társadalmi és felekezeti béke is kell és összetartás. Elég volt a békétlenkedésből! Elég az izgatásból! Elég a gyűlöletből! Elég a rombolásból!

A lengyel kormány beszünteti az antiszemita hecceket.

Varsóból jelentik az Egyenlőségnek: A zsidók és lengyelek között való kiegyezésre folynak a tárgyalások. Az időközben visszalépett Grabski miniszterelnök július 23-án bejelentette, hogy a kormány mindazokat a zsidó részről érkezett javaslatokat, amelyek a zsidók ellen való atrocitások meggátolására vonatkoznak, elfogadta. Az erre vonatkozó felhívást az új kormány adja ki a lakosságnak. A hirdetőmenteket minden helységben kifüggesztik. A kormány elrendelte az előzetes cenzurát minden utcai falragasz és hirdetőment felett és zsidóellenes felhívásokat nem engednek a nyilvánosság elé. Az új kabinet ankétre hívja össze a sajtó képviselőit, hogy a zsidóellenes heccelés megszüntetésére bírja rá az újságokat. A zsidó megbízottak részéről Pilucki egy zsidó iroda létesítésére terjesztett elő javaslatot. Az iroda legpontosabban tájékoztatni fogja a kormányt a viszonyokról és a zsidó lakossággal szemben tanúsított bánásmódról. Az iroda vidékre küldött megbízottai igazolványt kapnak a lengyel belügyminisztériumtól. Az irodát teljes erejéből támogatnák a lengyel hatóságok. Wroblewski helyettes miniszter a javaslatot célszerűnek mondta és elfogadását annak pontos felülbizsgálása után a kormány részéről kilátásba helyezte. Megígérte egy a kormány mellett működő zsidó tanács felállítását is. A Vitos miniszterelnök alatt alakult koalíciós minisztérium tovább folytatja a tárgyalásokat.

Lengyelországból óriási számban vándorolnak ki a zsidók Amerikába. A varsói amerikai konzulátus naponként 250 utlevelet adott ki, most intézkedések történtek, hogy naponta 500, sőt ezer utlevél elintézhető legyen. Az amerikai kormány elhatározta, hogy a galíciai emigráció előmozdítására Lembergben konzulátust állít föl. A konzulátus élére a volt párisi konzul kerül, aki szintén utleveleket fog kiadni.

Az Alliance Israélite új vezetősége.

Az Alliance Israélite Párisban június hó 27-ikén rendkívüli ülést tartott, melyen 1911 óta első ízben megválasztották az elnökséget. Elnök lett: Sylvain Lévy egyetemi tanár (ki a békekongresszuson ismeretes módon tiltakozott a cionista tervek ellen), alelnökök: Netter dr., a JCA elnöke és Sée Eugène volt megyefőnök. Az elnökség tagjai: Montefiore Claude, Wahl, a párisi egyetem jogi fakultásának nyilvános tanára, a belga főrabbi, Cassin Marco lovag, az olasz kereskedelmi kamara elnöke és olasz képviselőházi tag, Fleischl Sándor budapesti dán főkonzul, Kuranda dr. Bécsből, Kaddoorie E. S. Shanghaiból, Picciotto József bej Alexandriából, Sassoon volt török képviselő Bagdadból és Vinaver, a krimi kormány volt külügyi minisztere.

A honvédelmi miniszter által e héten kitüntetett zsidó katonák.

A Magyar Királyi Nemzeti Hadsereg számára kiadott Rendeleti Közlönynek 1920 július 24-én megjelent 58-ik számában, a világháború folyamán az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásuk elismerésül az eddig még közzé nem tett kitüntetett katonák névsorát hozza nyilvánosságra. Az annak idején adományozott és most szandai Sréter István tábornok, m. kir. honvédelmi miniszter aláírásával közzétett kitüntetések, többek között a következő magyar zsidó katonákat éri:

az 1. osztályu vitézségi érem harmadszor:

Wagner Armin népfelkelő őrmesternek;

az 1. osztályu ezüst vitézségi érem:

Fried Miksa főtüzérnek (4. h. t. t. e.), Berger Nándor tüzérnek (12. h. t. t. e.), Hoffmann Imre zászlósnak, Ruzs Simon tizedesnek, Klein Ignác őrvezetőnek;

az ellenség előtt elesett:

Rottsching Henrik őrmesternek, Grünwald Ferenc tizedesnek, Schwarcz Mór őrmesternek, Pollák Jenő egyévi önkéntesnek, Deutsch András egyévi önkéntesnek, Beck Sándor népfelkelőnek, Hoffmann Vilmos népfelkelőnek, Feichter Simon népfelkelőnek, Goldschmied József tart. zászlósnak;

a 2. osztályu ezüst vitézségi érem újólág:

Grosz Károly szakaszvezetőnek. Walter Simon szakaszvezetőnek;

a 2. osztályu ezüst vitézségi érem:

Jakovovits Márton népfelkelőnek, Herskovits Henrik népfelkelőnek, Deutsch József főtüzérnek, Fischer Gusztáv tizedesnek, Diamant Béla tüzérnek, Grünzweig Simon tüzérnek, Molnár (Weisz) Gábor őrmesternek, Polacsek Lászlónak, Weisz Andor őrmesternek, Wollheim Manó zászlósnak, Grünfeld Mihály zászlósnak, Horváth Lipót népfelkelőnek, Esekial Lajosnak, Singer Armin népfelkelőnek, Kohn Simon altisztnek, Rosenberg Sándor őrvezetőnek, Horn Jakabnak, Bruder Izidor tizedesnek, Levendula Mór őrmesternek, Appel Salamon népfelkelőnek, Klein Jakab tizedesnek.

Ezenkívül nagyon számos magyar zsidó katonának jutott először és másodszor a bronz vitézségi érem, a koronás vas érdemkereszt a vitézségi érem szalagján, a vasérdemkereszt ugyancsak vitézségi szalagon.

Akit Horthy Miklós személyesen tüntetett ki.

Deutsch Jenő szolnok-ujvárosi fűszer- és gyarmatáru kereskedő, tartalékos tengerész-altiszt, 1918 május hó 3-áról 4-ére virradó éjjel egy olasz torpedónaszád, amely észrevétlenül befurakodott a pólai kikötőbe, elsüllyesztett s ez alkalommal két foglyot ejtett. Deutsch Jenőt, a hajón, amelyen szolgálatot teljesített, másnap fölkereste Horthy Miklós flotta-parancsnok, teljesítményéről elismeréssel nyilatkozott és kezet fogott vele. Néhány nappal később Horthy a derék tengerészt magához rendelte, a zászlós-hajóra, ahol megleghangú magyar beszéd kíséretében előléptette, mellére tűzte az 1. osztályu vitézségi érmet, ismét kezet szorított vele s kijelentette, hogy „amíg fiam katona leszel, lesz gondom rád!” A Deutsch Jenő által elsüllyesztett olasz torpedónaszád Grillo néven a budapesti (margitszigeti) hadikiállításon is kiállításra került. Deutsch Jenő 1910-ben került be a haditengerészethez és egyfolytában nyolc esztendőig szolgálta királyát és hazáját.

Azért ne szolgálja senki az ő teremtményét a mennybéli jutalomért, melyet remél, hanem az ő iránta és az ő parancsai iránt érzett tiszta szeretetből.

Jámborok könyve.

Ha valaki megbánja jámbor tetteit és azt gondolja magában: „mi hasznom van belőlük, inkább ne tettem volna”, -- akkor mindent lerontott ezzel.

Majmonidesz: A megtérés III. 3.

Az orosz zsidók bolsevizmusa.

Victor Kopp, az orosz bolsevista kormány képviselője, Berlinben egy újságíró előtt nyilatkozott az orosz zsidóság állítólagos bolsevizmusáról. Kijelentette, hogy a zsidó munkásság közül alig egy-kettő működött együtt a bolsevikiekkel, mert a legnagyobb zsidó munkásszervezet, a „Bund” tagjai ellenséges álláspontot tanúsítottak. A bolsevizmus legelkeseredettebb ellensége a zsidó burzsoázia, mely mindent elkövetett a bolsevista rendeletek meggyújtására és mellyel a bolsevizmus még ma is heves harcokat kénytelen megküzdeni. Kopp a zsidó burzsoát ellenforradalmárnak nevezi. Igen gyakran megesett, hogy a bolsevik csapatok, ha egy várost elfoglaltak, amelyben rövidesen azelőtt pogromok voltak, szemben találták magukat a zsidó lakossággal, mely őket ellenséges érzülettel fogadta.

A zsidóság a világháboruban.

Az amerikai hadseregben 250.000 zsidó katona szolgált, ami a hadsereg öt százaléka, holott Amerikában a zsidóság a lakosságnak csak három százalékát teszi ki. A zsidó katonák közül ötvenezen önként jelentkeztek. Magatartásukról Douglas Campbell alvezredes 1919 április 8-án egy Newyorkban rendezett gyűlésen a következőket mondta:

— A 77-ik divízió, amely 40%-ban zsidókból állott, az amerikai osztagok között az egyetlen volt, amely elérte a német vonalakon való mély áttörés után az Aisne-folyót. A legnagyobb harcokban vett részt és veretlen maradt. A 77-ik divízió zsidó katonái a világ legjobb katonái közé tartoznak.

Angliában 10.000 zsidó jelentkezett önként katonának, akik között 1140 volt tiszt. A háború végéig 50.000 zsidó szolgált az angol hadseregben, akik közül sokan részesültek különböző kitüntetésekben.

Franciaországban 95.000, az északafrikai gyarmatokon 120.000 zsidó él. A hadseregben szolgáltak száma nem ismert, de 1919 közepéig 2250 zsidó vallású francia katona halt hősi halált. Az ennek megfelelő arányszám szerint tehát 60—70.000 zsidó volt tagja a francia hadseregnek, vagyis minden harmadik zsidó lakos.

A bolsevikiek áldozata.

Röviden irtunk már az utolsó hetekben Friedländer Israel newyorki szemináriumi tanár Lengyelországban történt meggyilkolásáról. Friedländer egy bolsevik támadásnak szerencsétlen áldozata. A hírneves tanár Varsóban született és bölcsészeti tanulmányait Berlinben és Strassburgban végezte, hol mint egyetemi magántanár is működött. Innét Schechter tanár, midőn a newyorki zsidó teológiai szeminárium megszervezésével megbízták, Newyorkba vitte és azóta itt működött mint rendes tanár. Friedländer számos fontos teológiai műnek a szerzője. Legutóbb tevékeny részt vett Newyork hitközségi életében, hol különösen a hitoktatás megszervezésén fáradozott. A háború kitörése után a lengyel és orosz zsidóság aggályos, szomorú helyzete Európába vitte a lelkes zsidót. Az utóbbi időben mint az American Distribution Committee tagja működött Lengyelországban. Mint ilyen Cantor Bernát dr.-ral a kamenetzi kerületben tevékenykedett utoljára. Innét társával Proskurovba akart utazni. Utközben autójukat három fegyveres bolsevik katona megtámadta és ezek lőtték le a két zsidó jótevőt. Temetésük Proskurovban ment végbe.

A pesti izr. hitközség új imáiból.

Gyermek-névadási ima.

(Elmondják a templomban, az újszülöttek szülei előtt.)

Mennyei Atyánk, szeretet és élet Istenel! Örömteli lélekkel és imádkozó áhítattal jelentek meg Előtted a mai szent napon szerető szülők, hogy bemutassák hálááldozatukat Neked, ki gyermekkel áldottad meg szívük frigyét.

Tekints le, Mindenható, szent lakodból, az égből és hallgasd meg a szülői szeretet fohását.

Aldd meg ezt a gyermeket

יִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בְּנֵי

és viselje hazánk nyelvén . . . . . nevet.

Mindenható Isten, ki alkottad az embert képmásodban és lényét örökkévalóvá tetted a nemzedékek életében, fogadd el irgalmasan a mi imádságunkat. Gondviselésed virrasszon a kiseded fölött, oltalmazd és mentsd meg mindennemű veszedelemtől. Tartsd meg, Urunk, Istenünk, a szülőket, támogasd őket szent feladatuk teljesítésében és adj nekik bölcseséget, hogy háborítatlan családi élet körében fölnevelhessék gyermekeiket a Te szövetségedben, szent akarathoz hiven, üdvözítő törvényeid szellemében: Istenfélelemben és erkölcsösségben szerencsés és boldog életre, Amen.

Fogadalmi ima.

(Ezt az imát a bar-micva mondja az avatáskor, hangosan, az avatási szertartás közben.)

Mennyei Atyánk, hálát adunk Neked áhítatos szívvel, hogy elvezéreltél minket életünk e mai ünnepéhez.

Hűséggel akarunk Téged imádni; szent vallásunk szellemében akarunk élni; becsületben akarunk ragaszkodni ősi, zsidó vallásközösségünkhöz.

Hitvallomásunk legyen Mózes tanítónk szentséges szózata:

שמע ישראל " אלהינו " אחד

„Halljad Izrael, az Örökkévaló a mi Istenünk, az Örökkévaló Egyetlen-Egy” — és minden időben teljesítjük égi parancsodat:

כבוד את אביך ואת אמך

„Tiszteld atyádat és anyádat”.

Aldd meg édes szüleinket a szeretetért, mellyel bennünket nevelnek és adj nekünk tiszta szívet és erős akaratot, hogy minden szép és jó szándékunkat valóra válthassuk örökkévaló Neved dicsőségére. Amen.

Kérem, én megbocsájtottam!

(A Lipót-köruti gyilkosság tárgyalásáról.)

Polgár Mihály magánhivatalnokot a Báró Aczél-utcában megtámadták és megszurták egy zsebkéssel. Varsánynyal együtt bevitték a Rókus-kórházba. Sebe még mindig gennyes.

Az elnök: Kívánja a tettes megbüntetését?

Polgár: Nem!

Az elnök: Miért, mert fél, vagy pedig megbocsájt? Ne féljen, ezentul ilyesmi nem történhetik meg, a bíróság mindenkit meg fog védeni.

Polgár: Kérem, én megbocsájtottam!

A londoni egyetem és a zsidó nagyünnepek.

Londonból jelentik: A londoni egyetem rektorátusa értesítette zsidó hitvallású hallgatóit, hogy a zsidó jelöltek, kiknek szigorlatai szeptember 27-ére és 28-ikára esnek (zsidó sátoros ünnepekre), külön terminusért folyamodhatnak.

Egy lengyel antiszemita lap betiltása.

Mint Varsóból jelentik, a lengyel kormány egy hónap tartamára fölfüggesztette a „Dwa Grosze” című antiszemita lap megjelenését. E fölfüggesztés azért történt, mert a nevezett lap egy közleményben fölszólította olvasóit, hogy ne írják alá az államkölcönt, ha az új kormány Vitos vezetése alatt alakulna meg.

A német zsidóság álláspontja a palesztinai kérdésben.

A palesztinai kérdés hetek óta intenzíven foglalkoztatja az egész világ zsidóságát. A német zsidóság részéről ezideig semminemű nézet és nyilatkozat e kérdésben nem hangzott el és a nyugateurópai zsidó körök élénken figyelték, milyen álláspontot foglal el a német hivatalos zsidóság. Paul Nathan dr., a Zentralverein deutscher Staatsbürger jüdischer Glaubens elnöke, Münchenben július 16-án végre egy nyílt levelet tett közzé, amelyet alább szószerint közlünk. A 200.000 tagot számláló egyesület elnöke a következőket mondja:

— A palesztinai zsidó-probléma elintézésénél, nézetem szerint, elsősorban Nagybritannia zsidósága jöhet tekintetbe. Talán még az amerikai Egyesült-Államok zsidósága is. A francia zsidóságnak közvetlen beavatkozása előreláthatólag izgalmat keltene már az angol kormánynál is, ha pedig a német zsidók is szerepet kívánnának a palesztinai zsidó politika irányításában, úgy ez föltétlenül felkeltené az angol keresztény körök nagy ellenszenvét. Ezzel alkalmat szolgáltatnának arra a gyanura, hogy a német zsidóságnak részvétele egyszersmind a német politika részvételét és beleavatkozását jelenti. A Times mögött álló befolyásos angol politikai körök aligha mulasztanak el az alkalmat, hogy szoros kapcsolatban a zsidóheccel, németheccel is csináljanak. Eppen ezért a palesztinai problémát ez idő szerint olyan kérdésnek tartom, amelyet az angol zsidóságnak kell az angol kormánnyal megoldania. A német zsidóknak be kell érniük azzal, hogy Palesztinában csak egészen világos humanitárius tevékenységet fejtsenek ki. Ez a legjobb szolgálat, amit ebben a pillanatban tehetnek.

Sir Herbert Samuel Palesztina jövőjéről.

Jeruzsálemből jelentik: Julius 7-én, az angol király üzenetének felolvasása előtt Sir Herbert Samuel fogadta a judeai zsidó gyarmatosok küldötteit. A megjelentek nevében Thon dr. tolmácsolta a Jischub kívánságait és kijelentette, hogy a kormányzót munkájában támogatják. Sir Samuel megköszönte az üdvözlést és támogatást és azt a reményét fejezte ki, hogy a munkafeltételek nem lesznek olyan nehezek, mint hiszik. A népnek türelemmel kell lennie. Az ország gazdasági fejlődése szíven fekszik és erre a célra külön bizottságot fog szervezni. A héber nyelv érvényesülésére kifejtett kérésre tekintettel lesz és erre vonatkozólag legközelebb intézkedik. A zsidó parlamentet illetően még nincsenek határozott tervei. Meg fogja vizsgálni a kérdést és megfelelő intézkedéseket tesz. A többi szöbhözött kérdésre Sir Samuel kijelentette, hogy legyenek türelemmel, amíg a palesztinai helyzetről személyes tapasztalatok alapján alkotja meg véleményét. A kormányzó nyilatkozatai nem letszettek, számos elégtelen zsidó hang hallatszott ellenük.

Jabotinszky.

A tavasszal, amint ismeretes, egyes arabs törzsek véres pogromokat rendeztek Palesztinában. A vérengzés Jeruzsálemben is folytatódott, ahol azonban Jabotinsky lapszerkesztővel az élén a zsidó férfiak fegyveresen szembeszállottak a huligánokkal. Jabotinskyt és néhány társát elfogták és börtönbe csukták. Sir Herbert Samuel Palesztinába érkeztek amnesztiát hirdetett és ekkor Akka várából kiszabadult Jabotinsky is társaival. A kiszabadult zsidó vezérférfiakat Jeruzsálemben vezető utjukon mindenütt nagy ünnepséggel fogadta a zsidóság. Iskolás fiúk sorfala között hajtottak be Jeruzsálem főterére, ahol zsidó előkelőségek fogadták és üdvözölték őket. Jabotinsky nagy beszédet mondott, amelyben figyelmeztette a zsidóságot, hogy barátait ne változtassa át ellenségeivé és bizzék Anglia igazságérzésében, amely most megnyilvánult, amikor megmegkegyelmezett azoknak, akik mint zsidók fegyverrel védtek meg magukat.

Arany, három ezüst, bronz.

Kemény Gyula (született 1895. Budapesten), mint a volt cs. és kir. 3. bosnyák vadászzászlóalj tartalékos főhadnagya küzdött 1915 decemberétől 1918 októberéig az olasz és az albán frontokon. Ez alatt az idő alatt a következő kitüntetésekben részesült: arany vitézségi érem; I. oszt. ezüst vitézségi érem; I. oszt. ezüst vitézségi érem másodsor; II. oszt. ezüst vitézségi érem; bronz vitézségi érem; Károly csapatkereszt.

Egyik ezredtársa rendelkezésünkre bocsátotta azt a felterjesztést, amelyet a v. cs. és kir. 7. hegyi dandárparancsnoksághoz intézett 1917 nov. 2-án (636. táb. posta) a vadászzászlóalj parancsnoka, hogy Kemény számára az arany vitézségi érem kivételes kitüntetését megszerezze. A felterjesztést magyar fordításban itt közöljük:

„... 1917 október 24-én, a támadás első napján, Kemény Gyula zászlós rohamjárőrével olyan lendülettel vetette magát az ellenségnek a Camponi-háton levő főállására, hogy az ellenség, heves küzdelem után, végre arra kényszerült, hogy magát megadja. Az ellenség vonalán ez ütötte az első rést. 2000 fogoly, sok löveg, számos aknavető és gépfegyver stb. jutalmazta ezt a fegyvertényt.

1917 október 25-én Kemény zászlós újabb vállalkozásba fogott, mely azzal végződött, hogy a szedujei ellenséges néhez tüzerüteg tisztjeit és legénységét foglyul ejtette és az üteget ezzel harc képtelenné tette. Mindez az ellenséges arcél mögött ment végbe, olyan időpontban, amelyben az arcélt mi még el nem foglaltuk.

1917 október 30-án Moteglianónál elkeseredett utcai harcok közepette, Kemény zászlós rohamjárőrével gépfegyverestül a község középpontjáig, a templomig jutott előre. ott megvetette a lábát s ezzel lényegesen előmozdította a végleges győzelmet...”

A vadászzászlóalj 1917 szeptember 26-án kelt 235. számú parancsának 2. pontja a következőképpen emlékezik meg a vitéz zászlós egy vállalkozásáról:

„A rohamszakasz Kemény zászlós parancsnoksága alatt, tüzerügyi támogatás nélkül, benyomult a kiválóan megerősített Ciginj támaszpontba és ott 6 foglyot ejtett. Ez az elismerésreméltó hidegvérrel és a meglepődés lélektani mozzanatának sikeres kihasználásával végrehajtott vállalkozás mindenelőjáróból a megbecsülés érzését váltotta ki. Az egész zászlóalj büszkén tekint a vitéz rohamszakaszra és a rohamszakasz parancsnokra: Kemény zászlósra.”

Aki ezeket az okmányokat hozzánk juttatta, közölte azt is, hogy Kemény Gyula főhadnagy azzal a szándékkal jött Budapestre, hogy a műgyetemre beiratkozzék.

Siremlékek és sirtáblák

nagy választékban
EICHENBAUM MÓR

V. Rudolf-tér 4. Telefon: 46-74.

Támogassuk hitközségünket!

A pesti izraelita hitközség, amelynek vezetősége a magyar zsidóságnak példátlan megpróbáltatásokkal tele idejében, teljes súlyával és tekintélyével odaállott a szorongatott hittestvérek segítésére és áldozatkész lelkesedéssel hívja életre egyik zsidó intézmény után a másikat, a kommiun által tudvalevőleg súlyos anyagi helyzetbe jutott. A proletárdiktatura megfosztotta vagyonától, elvette értékeit, alapítványait és csak a hitközség tagjainak önfeláldozása segítette keresztül a válságos hónapokon.

A hitközség financiát Ehrlich G. Gusztáv pénzügyi előljáró irányítja reggeltől estig tartó állandó munkával. Fáradhatatlan tevékenysége hozta rendbe a pénzügyi adminisztrációt és tette lehetővé, hogy a hitközség megrázkódások nélkül megfelelhessen felelősségteljes kötelezettségeinek. Az Egyenlőség munkatársának alkalma volt Ehrlich G. Gusztávval a hitközség pénzügyi helyzetéről beszélgetni. A pénzügyi előljáró az elmúlt év financiális történetéről és a jövő évi költségelőirányzatról a következő érdekes nyilatkozatot tette:

— A hitközség pénzügyi helyzete eddig elég kielégítőnek mondható. Az adók szépen folynak be, az önkéntes felajánlások pedig egymást érik. Megállapíthatom, hogy a pesti zsidóságnak mostani áldozatkészsége felemelő hatást kelt. Elsősorban a középosztályhoz és a kisemberek közé tartozó zsidók azok, akik az új adórendszer alapján önkéntesen ajánlották föl hozzájárulásukat a hitközség szükségleteihez. A kivetett adók ellen eddig alig érkeztek felebbeszérek, úgy hogy 1920-ban valószínűleg elérjük a hatmilliós adójövedelmet. Ennek a hatalmas adógyarapodásnak körántsem az az oka, hogy a zsidóság meggazdagodott. Nagy tévedés volna ezt állítani és én, aki a legnépesebb kerületben, a főváros VII. kerületében mindenrendű és rangu emberrel érintkezem, állíthatom, hogy a zsidó kereskedőkre rossz világ jár, az intelligens zsidó középosztály pedig hihetetlen nélkülözéseket szenved.

— A több adójövedelemnek egyszerűen az a magyarázata, hogy megszorodott az adózók száma. Sok ezren most a viszonyok kényszere alatt ébredtek annak tudatára, hogy a hitközség terheikhez való hozzájárulás erkölcsi és lelkiismereti kötelesség és önként jönnek adót fizetni. Ezeknek az új adózóknak számát harmincezerre teszem és remélem, hogy még tizenötezer adózót sikerül a hitközséghez csatolni. Ennek elérésére azt tervezem, hogy megbízható férfiak útján összeíratom a hitközség területén lakó zsidókat, hogy pontos kataszterünk legyen tagjainkról, ami eddig nem volt meg.

— A hitközség jövedelmeinek szaporulását várom a közlekedő főünnepektől is. Ismerem a zsidóság nagy szerű áldozatkészségét, amely mindig megnyilvánul a szentésges napokon a Thorához való felhívás alkalmával. Ezekkel az adományokkal remélhetőleg biztosítani tudom a jövő hónapok szükségleteit, mert most, az igazat bevallva, csak hónapról-hónapra élünk.

— A hitközségre nagy terheket ró közel háromszáz alkalmazottjának ellátása. Az elmúlt évben hétmilliót fordítottunk a hitközségi alkalmazottak ellátására. Többször adtunk duplafizetést, drágasági pótlékot és mégis éheznek és nélkülöznek, mint minden fix fizetésű ember. A nyugdíjasok járulékait is kétszer emeltük. A főünnepken megnyilatkozó áldozatkészségtől várom, hogy az alkalmazottak számára ószi segélyt adhatunk.

— Örömmel és hálával emlékszem meg az adótanácsokról, valamint a hitközség mindjobban kiépülő körzeteiről, amelyek nagy segítségünkre voltak a hitközség adminisztrációjának kiépítésénél. Oroszlánrészüik van benne, hogy sikerült a hitközség bevételeit kétszáz százalékkal szaporítani.

— A főünnepk alkalmával huszonhét templom fog a hívők rendelkezésére állani. Újév napján nyílik meg legújabb templomunk a Zuglóban, amelyet ottani lelkes zsidó emberek természetbeni adományaival és háromszázötvenezer korona költséggel építettünk fel.

— Ami a hitközség pénzügyi jövőjét illeti, meg kell állapítanom, hogy a kiadások olyan hatalmasan növekszenek, a terhek olyan nagyok, az igények olyan óriásiak, hogy csak úgy felelhetünk meg kötelezettségeinknek, ha a magyar zsidóság segítségére lesznek a jobb sorban élő külföldi hittestvérek. Ismeretes, hogy Székely Ferenc elnökünk közbenjárására az Amerikában élő magyar zsidók ittjárt küldöttei megígérték, hogy a magyar zsidóság számára nagyobb összegű segítséget fogunk küldeni. Ha ez a segítség megérkezik, úgy az 1921-ik esztendő pénzügyi szükségletei biztosítva vannak. Bizom benne, hogy Amerikában élő magyar-zsidó testvéreink nem hagynak el bennünket és segítségünkre lesznek, hogy kötelezettségeinknek megfelelhessünk és fentarthassuk páratlan intézményeinket, melyek nemcsak a fővárosi, hanem az egész magyar zsidóság javát szolgálják. Egyedül a magunk erejéből nem tudunk megállni.

A sokat szenvedett középosztályu és kisexisztenciájú magyar zsidó áldozatkészen néz a jövő elébe, mert rendíthetetlen magyarságában és hazafiasságában. Minden bántalom, üldözés és keserűség ellenére hiven kitartunk zsidóságunknál: és magyarok vagyunk és maradunk.

Wedgewood ezredes beszéde a zsidókhöz.

Wedgewood, az angol munkáspárt vezére, a következő beszédet intézte a londoni zsidó nagygyűlés közönségéhez:

A munkáspárt jókívánságait tolmácsolom önöknek! A mai nap, a lerombolás napja: igazságtalanságokat rombolunk le ma. Lord Robert Cecil kifejtette önök előtt, hogy milyen rendkívüli fontossága van annak, hogy megtanulják tőlünk, angoloktól, hogy miként kell dolgozni. Én azt szeretném, ha még valamit megtanulnának. Azt, ami nekünk már az iskolában vérünkbe megy át, hogy t. i.: *jobb meghalni, mint rabszolgaságban élni.* Csak a gyávák vetik alá magukat az igazságtalanságoknak. Ezt szívleljék meg valamennyien. Én nem vagyok nacionalista. Az én hitem szerint a nemzet csak egy átmeneti állomás és hiszem, hogy a zsidók is el fognak jutni csakhamar arra a pontra, amelyen a faji érzés, a faji gyűlölet csak a mult elfeledett emléke. Önöket nemzedékeken át elnyomták, ütlegették, lekopték. Önöknek van mit megbocsátani és elfeledni. De ne feledkezzenek meg soha a szegény zsidók ama százazreiről, akiket még ma is elnyomnak, üldöznek, kizárnak, öldösnek s gondoskodjanak arról, hogy zsidó testvéreikkel emberekhez illően bánjanak mindenütt az egész világon. Gondoskodjanak róla, hogy zsidó testvéreik igazságot kapjanak! Nagy ut áll önök előtt. Amíg az igazság lesz vezérlő csillaguk s amíg abban az áldozatra kész szellemen folytatják működésüket, amely kétezer év óta vezette önöket, meg vagyok róla győződve, hogy az önök törekvései nemcsak a zsidóság ügyét viszik előre, hanem az emberiség testvériesülésének nagy célját is szolgálják...

Megnyílt a **GAMBRINUS** ujonnan átalakított ét- és Kiltató konyha! **virágtermei**
Öreg **BANDA MARCI** és **FIAI** muzsikálnak.

Az első szüret.

Jeruzsálemből jelentik: Sir Herbert Samuel főkörmányzó meglátogatta a Rischon-le-Zion zsidó gyarmatot, hogy részvegyen a szüreti ünnepélyen, melyet a gyarmat évenként rendezni szokott. Megérkezésekor a főúton Judaea összes gyarmataiból összesereglett zsidó telepések sokadalma várta és lelkesen üdvözölte a főkörmányzót, ki a község határán tisztelgett az angol és a zsidó zászlók előtt. Az ünnepély első része a gyarmat templomában folyt le, hol imákat mondtak az angol királyért, a minisztériumért, Sir Samuel Herbertért és Rothschild Edmond báróért: a gyarmat megalapítójáért. Az ünneplő közönség innét a nagy terjedelmű, mintaszerűen berendezett borpincékhez vonult, hol a főkörmányzó ünnepélyesen beszentelte a szüretet: földet fölvel megköstolván néhány szőlőszemet, elmondta a szokásos héber áldást. Az első gyarmatosok azután átuyítottak neki egy kosár szőlőt, melyet a kormányzó a borprésbe öntött. Az ünnepet követő diszebedőn Sir Samuel Herbert egy pohár legrégibb rischon-le-zioni bor mellett a közönség lelkes éljenzése közepett felköszöntőt mondott, melyben kifejtette, hogy a britt és a zsidó színek örökre egyesítvők. Az ünneplő közönség nevében üdvözlő-sürgönyt menesztett Rothschild Edmond báróhoz.

Innét autóján Jaffába indult, hol a helyi hatóságoknál és a városi testület tagjainál tett látogatást. Ez alkalommal kifejtette, hogy elrendelte a jaffa—luddi vasutvonal kiterjesztését Awkaff-ig és megígérte, hogy intézkedni fog a mohamedán gyermekek nevelésének és oktatásának kellő kibővítéséről.

Nachamu szombatján Sir Samuel kíséretével résztvett a jeruzsálemi templomban az istentiszteleten, hol ő volt a maftir és ő olvasta a haftórát: Nachamu, nachamu ammi. A templomban ez alkalomból az összes zsidó hitközségek kiküldöttjei megjelentek. A templom ékesen föl volt díszítve.

Sir Herbert Samuel főkörmányzó szűkebb hivatalnoki karát a következő tagokból állította össze: polgári titkár: Deedes Wyndham, jogi titkár: Bentwich Norman, Jeruzsálem kerületi kormányzója: Storrs Ronald, szárnysegéd: Hay Edward lord kapitány, magántitkár: Groves J. P. K. és titkárhelyettes: Nurock M.

Jelentések a zsidó kivándorlásról.

Newyorban június első felében ötezer zsidó kivándorló szállott partra. A legtöbb közöttük asszony és gyerek. A bevándorlási szabályok szigorú alkalmazása mellett is csak tiz kivándorlót tartottak vissza Ellis-Island szigetén.

Buenos-Ayresben bizottság alakult Argentínába vándorló zsidó emigránsok védelmére.

Palesztinába 1920 január elsejétől április végéig Trieszten át háromszáz zsidó emigráns érkezett.

Levél a szülőkhöz.

(Minden újszülött gyermek szülei ezt a levelet kapják a pesti izr. hitközség vezetőségétől.)

Istevérünk!

Isten gyermekkel áldotta meg szívetek frigyét.

Újszülött gyermeketeknek a templomban adunk ünnepélyesen nevet.

Jőjjetek el szombat délelőtt a templomba és hallgassátok meg, amint a Rabbi, ima kíséretében, kihirdeti gyermektek nevét és Isten áldását kéri reá és reátok.

Jőjjetek el a templomba szülők és az egész rokonság, meleg szeretettel hívunk.

Hittestvéri üdvözlettel

Lederer Sándor dr.
elnökh., szert. előljáró.

Olasz földön.

Irta: Szabolcsi Lajos.

III.

Gentila.

A földalatti börtönben, a szűk folyosón vörös lámpa ég. Az idegenvezető megáll; a kíváncsi turisták hátrábbszorulnak. A levegő fülledt és forró.

— Ezek a halálraitéltek börtönei, — magyarázza a vezető, unott hangon, mintha leckét ismételné. — Itt töltötték utolsó éjszakájukat, akiket a velencei titkos törvényszék halálra ítelt. Innen vitték őket a vesztőhelyre, a fejedelmi palota udvarára. De voltak halálraitéltek, akiket titokban itt végeztek ki, a börtönben. Látják ezt a zsámolyt?

Mindenki lenéz a folyosó kövére. Egy szürke közsámoly látszik. Reszket rajta a vörös lámpafény.

— ... a halálraitéltet idehozták börtönéből egy éjszakán. Itt tűnt fel a hóhér alakja a sötétben. Az áldozat lehajtotta a fejét erre a közsámolyra. A hóhér sujtott ...

A turisták elfojtott lélekzettel néznek a padlóra. A velencei titkos börtönök minden szörnyüése feltámad a homályban és ott imbolyog a lámpa körül.

— ... és az áldozat nem élt többé. Látják itt ezt a kis vasrácsos ablakot? A holttestet ezen taszították ki. Az ablak alatt, gondolóján, ült egy börtönőr. Ült és várt. Az felfogta a holttestet és elsülyesztette a hullámokban.

A vezető megtörüli izzadt homlokát. A vörös lámpa alatt összébb szorulnak az emberek. A fantázia dolgozik és kábultan fárad el. A börtönök elszürkült öreg falaihoz kell támaszkodni. A falak telvék felirásokkal.

— Ezek a halálraitéltek nevei, — mormogja a vezető.

Elmosódott nevek; bevésve kövel, késsel, gyémántgyűrűvel a falba. Elmuló életek végső nyomai. Olasz nevek, franciák és spanyolok. A szemem ott kutat közöttük. Megyek a nevek után, meghajolva, egyre mélyebbre, egyre távolabb a társaságtól. Keresek és nem tudom, mit. Ősök történetét, dédapák nyomát, régi halálok régi szomorúságát. És a fülledt éjszakában a cella mélyén egyszerre felém int egy különös ábra. Előbb egy kereszt, azután egy zsidócsillag és középtűt a név, egy daloló, muzsikáló asszonyi név:

GENTILA.

Gentila! A spanyol grófi hölgy! Zsidó legendakönyvek bánatos alakja, kiről évszázadokon át álmodtak a gettók. Gentila Coronel! Hát itt szenvedtél, itt buslakodtál, itt tértél meg Izráel Istenéhez? Ez volt a börtönöd? Ezen a kőpadon senyvedett az illatos tested, itt vágták le mesebeli szőke hajadat, itt kinoztak a velencei hóhérok? Itt imádkoztál egykor, Gentila?

Kivülről hallatszik a vezető egyhangú magyarázata. A társaság tovább vonul a börtönök között. Jövők, jövők már én is ... csak egy percig hadd álmodok itt rólad, hadd élem át itt újra egy pillanat alatt a te történetedet, te hűtelen, te csodálatosszép, te megtört zsidó asszony!

...Az őr — a velencei hadsereg kékruhás katonája — megáll a börtönablaknál. Benéz. A rabnő még mindig ébren van.

Negyedik éjszaka, hogy így virraszt. Fejét odátámasztja két kezére és belebámul az olajmécsbe. A haja a vállaira csüng; micsoda szőke ragyogás! A két szeme, a kisirt két szeme mozdulatlanul néz a kicsiny mécsbe. A rabnő virraszt. Várja a halált.

A velencei börtönökben nem tudni: az mikor érkezik. Egyszerre csak megjelen, vörös ruhában, fekete alarccal. Egyet int, mozdulatlanul. Ezután menni kell és a folyosón le kell térdelni a közsámolyra. Még egy utolsó pillantást lehet vetni a világba: és a pillantás odaér a vasrácsos ablakhoz, a vasrácsos ablakon be-kandikál a fekete gondolás, aki vár. Várja az áldozatát. És akkor a hóhér felemeli a bárdot...

Hány ezerszer, hány milliószor gondolta már ezt el, várva a halált, a rabnő az ő börtönében. Ezért van ébren, ezért virraszt; nem akarja, hogy álmából keltsék, ha menni kell.

Egyszerre összeráncolja a homlokát és eltakarja a szemeit. És a szeméből könnyek kezdenek patakzani. Azután felkel az asztaltól és fel és alá kezd járni a kamarában.

A rabnő ezen az éjszakán határozott valamit.

Kinéz a börtönablakon. Szembejő az őr.

— Silvio, — suttogja a rabnő — itt a gyűrűm. Az utolsó kincsem. Szinarany. A tied.

Az őr megáll. Mosolyog.

— Nem szabadulhatsz, — mondja gunyosan. — Odakünn hatszoros őrőség.

— Nem szabadulni akarok, — suttogja a rabnő. — Csak egy üzenetet küldeni. Kérlek, Silvio...

Ki tud vajjon ellenállni ezeknek a szemeknek és annak az összekulcsolt két kéznek?

Silvio leteszi a lándzsáját.

— Ide hallgass, Silvio. Küldj valakit át a zsidónegyedbe... a régi gettóba. Itt a tulsó parton! a gettó hidja mellett, az első házba zörgessen be. Kérdezze meg, hol lakik Don Izsák. Don Izsákot mindenki ismeri. Óreg, nagyszakállu zsidópap. Keresse meg Don Izsákot. Keltse fel álmából és hozza ide. Most, tüstént, ide, a börtönbe... Kérlek, Silvio...

Az őr mosolyog:

— Nem fog idejönni. Megijed és nem hallgat a küldőncre.

A rabnőnek felvillan a szeme:

— Két szót mondjon neki a küldőnc. Ezt a két szót: **A b r a h a m S e n i o r.** És akkor jönni fog!

Silvio vállat von:

— **A b r a h a m S e n i o r...** Megpróbálatom.

Az őr eltávozik. A rabnő visszaül az asztalhoz és bámul tovább a mécsvilágba. A mécs zizzen, a lángja elhajlik. Léghuzat támad a folyosón. Az őr most küld valakit Don Izsákért.. Lépések. Aztán csend. A mécs ég tovább. A börtönök hallgatnak. Egy perc,

vagy egy óra? Nem tudni. Néha egy-egy sóhaj: a rabok nem alszanak és várják a halált.

A rabnő egyszerre felriad. Kábultan néz maga elé. A cella ajtaja megnyílik. A nyílásban, a félhomályban ott áll egy ősz, magas ember, fekete talárban, fején a zsidókalappal, mellén a sárga folttal. Tétován néz a nőre. Az őr mögötte.

A rabnő felsikolt:

— Eljöttél! Itt vagy! Ismersz, ugy-e? Megismersz, ó, Don Izsák Abrabanel!

Azzal a lábához veti magát, zokogva, fuldokolva. Az őr megilletődik. Kilép a cellából és behuzza az ajtót maga után.

Az ősz ember lehajlik a rabnőhöz:

— Azt üzented nekem: **A b r a h a m S e n i o r.** Abraham Senior a legjobb batrátom volt a spanyol udvarnál. Tíz éve, hogy nem láttam. Ő is minisztere volt a spanyol királynak, ugy, mint én. De ő ottmaradt, mikor nekem el kellett menekülnöm. Ismered őt. rokonod volt?

A rabnő felsir:

— Az apám volt...

— Az apád? Akkor te volnál a **J e n t e l**, az ő egyetlen leánya, édes szemefénye?

— **G e n t i l a** lett az én nevem, don Izsák. Gentila Coronel. Ezt a nevet adta nekünk az érsek, ott a valladolidi templomban, mikor megkeresztelt: az apámat engem és a bátyám... Nem Jentel többé, hanem Gentila, nemes spanyol név a szegény zsidó név helyett. Nem Senior többé, hanem Coronel. Így akarta a király és a királyné és Spanyolország érseke. Ti elmentetek, mikor a zsidóknak menni kellett; mi maradhatunk, mert eldobtuk a zsidóságot. És amikor Jentelnek szolítottál, akkor éreztem, hogy most már nyugodtan halok meg; visszakaptam a nevemet...

Don Izsák Abarhanel kibontakozik a kétségbeesett ölelésből és felemeli a földről a rabnőt. Leülteti az asztal mellé. És nyugodt, csöndes hangon beszélni kezd hozzá:

— Én tudtam, hogy elhagytátok a zsidóságot. Nem kellett volna. Látod, én idősebb vagyok, mint az apád volt, mégis nyugodt szívvel és büszkén hagytam ott mindent: az inkvizíciónak; hatalmat, házat, kincseket, de megmaradtam zsidónak. És azóta földönfutó koldus vagyok: Nápolyból elűztek, Sziciliában is utólért a gyűlölet szele. Korfuban alig pihenhettem meg és most itt várom utolsó órámat, rövid csendben, Velencében. Be-bolyongtam a félvilágot, öregem, megrokkanva. Ahol egy perc nyugtom volt; elővettem héber tollamat és irtam, Isten dicsőségére; voltam spanyol miniszter, vagyok koldus és földönfutó... De nem cserélnék az apáddal, ki a valladolidi templomban megtagadta Izraelt, aki megkapta az árulásért az új nevet és a biztonságot. El akartam felejteni őt és a nevét mindörökre. Te idézted fel most, Gentila!

A rabnő felemeli a kezét don Izsák Abarbanelhez:

— Don Izsák, én a halált várom itt minden éjszaka.

— Mit vétettél?

— A férjem dobott a börtönbe... Ismered a férjemet? Hallottad valaha a nevét? Tomaso grófja ő, spanyol lovag! Tizenhat éves voltam, mikor elvett és egy éve keresztény. A vagyonomat akarta a nemes főúr! A vagyonomat, pedig magamért is elvehetett volna, ki a legszebb voltam a király udvarán. Mert tudod-e, don Izsák, hogy a király a keresztelés után megtartotta miniszternek az apámat és engem udvarhölgyének? És tudod-e, hogy a király adott férjhez, ő kereste ki a lovagot az én aranyaimhoz! A király udvarán... ott kellett élnem, nem zsidó lány többé, hanem spanyol dáma, Gentila Coronel! És minden héten a máglyákat kellett látnom, a felvonulásokat és hallgatni az égők énekét. Tudod-e, don Izsák, mit énekeltek a lángok között? Héber imát: Olénu Iesábbéá ch... itt zug a fülemben és örökké hallom, zsidó nők énekét a tűzben! És én élhettem tovább és mulathattam és elvett feleségül Tomaso grófja. Nemes ur volt, daliás és gáláns, az inkvizitorok barátja... az aranyaim, azok kellettek neki... Bántott és kinzott, öt éven át!... Amig apám élt, volt, aki megvédjen, mióta meghalt, egyedül vagyok, Tomaso grófnéja, egyedül az ő karmai között. A vagyon felét elitta, eljátszotta... a másik felére kívánczolt. Meg akart ölni. Menekültem. Egy év óta országról-országra: tart a hajsza. Ő utánam: lovagokkal, szolgálkkal, hajóival. Én is bujdostam, don Abrabanel... Itt elért, Velencében. Elfogott. Börtönbe dobott. A doge jóbarátja az

én uramnak. Velence fejedelme nem fog tőle sajnálni egy kis szivességet... Feljelentett, hogy méregkeverő vagyok, kuruzsló és titkos zsidózó... Tudom, mi vár rám, don Izsák, jól tudom!

Az ősz ember egy könnyet törölt ki szeméből:

— Nem tudok rajtad segíteni, Jentel, mondta. Én is megtört szegény zsidó vagyok a gettó mélyén...

— Nem segítség kell! Lehet-e segíteni? Tudom, mi következik. Jön értem az éjszakai hóhér. Ma. Vagy holnap. Vagy holnapután. Megölnék. A férjem megkapja a kincseimet. Nem segítség kell. Én megérdemlem a halált. Érzem, bűnhődnöm kell. Elárultam az Istent. Elárultalak téged, titeket, elárultam a máglyák zsidóit... Csak azt kérem tőled, fogadj vissza a zsidóságba. Imádkozz velem. Add a kezed, hogy megbocsátsasz nekem. Énekeld velem azt a dalt, amit a lángok közül hallottam: Olénu Iesábbéá ch... a mártírok dalát... Tedd a kezed a homlokomra és áldj meg, don Izsák... Spanyol grófné! Király kedvence! Lovagok ábrándja! mi voltam én, bűnös asszony? avass fel újra zsidó nőnek, avass fel és imádkozz értem! Hallod a lépteket? Hallod a folyosót? Ismered ezt a morajt? A hóhér az, don Izsák...

*

Az idegenvezető áll mellettem:

— Pár fillért, signor, a vezetésért! A többiek már mind elmentek...

Pár fillért, igen. Jövök én is. Menjünk a többiek után. Ki, a napvilágra.

Mi történt a zsidó hadifoglyokkal?

A trieszti kikötőbe július 6-án egy japán személyszállító hajó futott be, a *Suta Maru*. A hajó szibériai hadifoglyokat hozott haza, a volt osztrák-magyar hadsereg orosz hadifogságba került katonáit. Ez volt az első szibériai hadifoglyoszállítmány, amely — tengeri uton — hazaérkezett.

A visszaérkezetteknek majdnem a fele magyar katona volt, s a magyar katonáknak tekintélyes része: zsidó. Felkerestünk néhányat közülök, hogy elkérjük tőlük zsidó vonatkozású emlékeiket.

A szállítmány története.

— A *Suta Maru*n majdnem 1300 hadifogoly érkezett Triesztbe. Ki válogatta össze a fogolytáborokban azokat, akik ebbe a szállítmányba kerültek?

— Nem nagyon válogatták őket. Elsősorban az került bele, akinek pénze volt, aki meg tudta fizetni a hazautazás költségeit. Ez az egész utazás ugyanis *magánvállalkozás volt*. Nem Oroszország küldte haza a foglyait a *Suta Maru*n s nem a régi monarchia nemzetei hozták haza a fiaikat. Mi magunk jöttünk, tulnyomórészen a magunk erejéből. De segítettek a különféle vöröskereszt egyesületek is és a Jewish Distribution Committee, meg az Amerikai Zsidó ifjak Egyesülete.

— Mondja el, kérem, a szállítmány történetét.

— A hazamenetel kérdésének gyakorlati megoldásával akkor kezdtünk el foglalkozni, amikor, 1920 elején a vöröskereszt kezébe került Szibériában a hatalom. A bolysevikiék ugyanis a hadifoglyokat szabadoknak jelentették ki és megadták nekik mindazokat a jogokat, amelyekre az országban élő külföldiek számot tarthattak. Szabadon mozoghattunk, járhattunk-kelthünk, állást vállalhattunk, foglalkozást ke-

reshettünk kedvünk szerint és azt is tudomásunkra hozták, hogy haza is mehetünk — ha tudunk. A bolysevikiék ezt nem tiszta emberbaráti szeretetből cselekedték, hanem inkább azért, hogy a hadifoglyok ellátásának egyre emelkedő költségei csökkenjenek. A Vladivosztok körüli táborok magyar hadifoglyai közül egy tizenhattagu társaság alakult, annak a felderítésére, lehet-e és hogyan hazautazni Szibériából szárazföldi uton. A tizenhattagu társaságnak, amely a felderítésre vállalkozott, tizenöt tagja zsidó volt. A tizenhattagu társaság nekivágott Szibériának vasuton, de csakhamar megállapította, hogy a vörös Oroszországot még csak elérni sem lehet, nemhogy azon átutazni és a szárazföldön való hazajövetel problémája teljesen megoldhatatlannak látszik. A táborokba visszatérve megtudtuk, hogy az entente-konzulok annak, aki hajójegyet tud felmutatni, országaikba adnak beutazási engedélyt és így, ha szárazföldön nem is, de a tengeren hazajuthat az, aki az ut költségeit meg tudja fizetni. Ekkor már Vladivosztokba érkezett a cseh vöröskereszt megbízottja: dr. Wilhelm s ő felajánlotta, hogy azon a hajón, amelyen cseh hadifoglyokat szállítat haza, rendelkezésünkre bocsát 700 helyet. Wilhelm dr. arra kötelezte magát, hogy ha a 700 helyért lefizetjük a 300—300 yent, ő 70 embert hajlandó *díjtalanul* hazaszállítani. Mindenféle valutáris nehézség támadt, ezeket azonban dr. *Montandon*, a svájci Vöröskereszt vladivosztoki megbízottja rendkívül ügyesen elhárította és most már csak a 700 rendelkezésünkre álló hely betöltéséről volt szó. Kiderült azonban, hogy nincs olyan 700 hadifogoly, aki 300 yen fölött rendelkezhetnék! *Montandon* ügyességét dicséri, hogy mindazonáltal be tudott csempészni olyanokat is a társaságba, akiknek nem volt 300 yenjük, hanem csak kevesebbjük. E között a 70 ingyen utas között egyetlenegy zsidó sem volt. Nem volt pedig azért, mert a zsidók, miután a Jewish

Distribution Committee segítségükre sietett, minden más támogatásról nemzsidó bajtársaik javára önként lemondtak.

— A zsidó felekezeti hadifoglyok külön segélyben részesültek?

— Igen. Erre a kérdésre azonban részletesebben óhajtok kitérni, mert rosszhiszemű beállításban félreértésekre adhat alkalmat.

A zsidó-segélyek története.

1919 őszén háromtagú bizottság érkezett a fogolytáborokba. A bizottság az Amerikai Keresztény Ifjak Egyesületének kiküldöttéből, a Jewish Distribution Committee kiküldöttéből: Rosenblatt dr.-ből és egy amerikai kapitányból állt. Rosenblatt dr.-t azért küldötte a Jewish Distribution Committee, hogy a zsidó vallású hadifoglyokat segítse. Ő ezt a segélyt nekünk fel is ajánlotta. Noha teljesen le voltunk rongyolódva, mégis aggályaink voltak a segély elfogadását illetően, minthogy a segélynek szeparatistikus jellegét nem helyeseltük. Rosenblatt dr. azonban megnyugtató bennünket, mondván, hogy a Jewish Distribution Committee, illetve, alapításának, az Amerikai Zsidó Ifjak Egyesületének számunkra felajánlott segítségét követni fogja az Amerikai Keresztény Ifjak Egyesületének segélye, a keresztények a maguk jótékony egyesületétől ugyanazt a segélyt fogják kapni, mint amiben a zsidó jótékonyági egyesület bennünket zsidókat részesített. Erre a megnyugtató elfogadtuk a segítséget. Ez a segítség pénzből, fehérneműből, szeretetadományokból állott. Meg kell jegyezni a következőket:

1. Amikor a magyar zsidó hadifoglyok az amerikai zsidó jótékonyági egyesület segélyében részesültek, egyszersmind önként lemondtak az általános magyar segély igénybevételéről. Ezáltal természetesen a nem-zsidó magyar hadifoglyokra nagyobb összeg jutott.

2. Az amerikai keresztény jótékonyági egyesületek által küldött fehérnemű-küldeményben a zsidók nem részesültek.

3. Dr. Rosenblatt első látogatása alkalmával 500 yent (250 dollár) adományozott olyan jótékony célra, amelynek felekezeti jellege nem volt és éppen úgy szolgálta a keresztények érdekeit, mint a zsidókét.

A Jewish Distribution Committee azonban nem állt meg a 2—4 yenes havisegélyek rendszeresítésénél. 1920 elején arról értesítettek bennünket, hogy a Committee 100.000 dollárt szavazott meg a zsidó felekezeti hadifoglyok hazaszállítására.

A magyar zsidó hadifoglyok ekkor tudatták a Committee-vel, hogy ezt ők el nem fogadják. Nem egyezhetnek bele abba, hogy őket hazaszállítsák, míg a nemzsidó hadifoglyok, bajtársaik tovább is ott színylődnék Szibériában. A magyar zsidó hadifoglyok Segélyegylete, Bokor Adolf hadnagy elnöke mellett tartott gyűlésén felkérte a zsidó jótékonyági egyletet, hogy hasson oda, hogy ne csak a zsidók, de a más-vallású katonák is minél hamarabb hazakerüljenek Szibériából.

Ennek a kérelemnek lett is fogantója. A J. D. C. 1920 áprilisában arról értesítette a vladivosztoki amerikai konzult, hogy a hadifoglyok hazaszállítására 250.000 dollárt fordít, egyben pedig szövetkezett az amerikai Vöröskereszt Egyesülettel és az Amerikai Keresztény Ifjak Egyesületével az összes hadifoglyoknak, felekezeti különbség nélkül való hazaszállítására.

Le kell szögezni, hogy a magyar zsidó hadifoglyok szolidáris érzésének megnyilatkozása nagyban elősegítette a nem-zsidó hadifoglyok ügyét is. A zsidó hadifoglyok kérésére módosította a zsidó jótékonyági egyesület eredeti tervét, azt t. i., hogy csak a zsidó hadifoglyokat szállíttatja vissza hazájukba, olyan értelemben, hogy az összes hadifoglyok hazaszállítása érdekében kezd akciót és ebbe más jótékony egyesületeket is bevon.

Az a szállítmány azonban, melyen mi jöttünk, ismétlem, még nem ennek a Jewish Distribution Committee akciójának az eredménye. A Jewish Distribution Committee ennél a szállítmánynál csak pénzzel segítette a rászoruló zsidó hadifoglyokat és 60 rokkant zsidó katona ingyenes hazaszállítását vállalta magára. Minthogy a zsidó jótékonyági egyesület 60 zsidó rokkantat a saját költségén szállíttatott haza, azt a 70 ingyenutast, akinek a hazaszállítására a szállítmányt szervező cseh Vöröskereszt megbízott kötelezte magát kizárólag keresztényekből lehetett összeválogatni. Amikor tehát a

zsidó egylet a zsidókról gondoskodott, ezzel a keresztények sorsán is könnyített. De nemcsak közvetve könnyített rajtuk, hanem úgy is, hogy a zsidó segélybizottság a lehetőség szerint nemzsidóknak is utalt ki segélyeket.

Ez a mi hazaszállíttatásunk s a zsidó segélyek története.

A zsidó hadifoglyok és a bolysevizmus.

— Beszéljen kérem arról, hogy milyen álláspontot foglaltak el a hadifoglyok a bolysevizmussal szemben?

— A táborokban nagyarányú bolysevista propaganda folyt. Megállapítható, hogy az agitáció minden ügyessége és leleményessége sem tudta a hadifoglyok tulnyomó részét a bolysevista ideológia számára megnyerni. Tagadhatatlan azonban, hogy akadtak egyesek, akik vörösekké lettek, de ezek között nagyon kevés volt a zsidó. Az exponált, ismeretebb nevű bolyseviki hadifoglyok között zsidó egyáltalán nem akadt, ami természetes is, mert hiszen a zsidó hadifoglyok tulnyomórésze a polgári életben iparral, kereskedelemmel foglalkozik, vagy jobbajta szakmunkás, már pedig ezek a kategóriák Oroszországban is esküdt ellenségei a bolysevizmussal. Ami a bolysevizmussal szemben való állásfoglalást illeti, a hadifoglytáborok mindegyike kicsiben ugyanazt a képet mutatta, amelyet Magyarországról festettek a kommün idején. Sokan bemázolódtak és helyeselték a proletárdiktatúrát akkor, amikor úgy tudták, hogy Magyarországon diktatura van, ugyanezek az egyének, amikor híre ment a pesti diktatura bukásának, szemrebbenés nélkül alakultak át fehérrekké. A zsidók nagyrésze azonban már óvatosságból is tartózkodott a politizálástól.

— Amikor hazaérkeztek: nem kérték számon önöktől a bolysevizmussal szemben tanúsított magatartásukat?

— Nem kérték számon, de Inotán módot adtak arra, hogy bejelentések történjenek azok ellen, akik bolysevizmussal gyanúsíthatók.

— És történtek ilyen bejelentések?

— Történtek. Egy tisztet, egy önkéntest és egy katonát jelentettek fel bolyseviki üzelmek gyanúja miatt, de meg kell jegyezni, hogy a három meggyanusított közül nem zsidó egy sem.

— Az orosz zsidóknak nagy szerep jutott az orosz bolyseviki mozgalomban?

— A szovjet a felekezeti megkülönböztetést nem ismeri. Minthogy azonban a zsidók nagy része Oroszországban is iparral és kereskedelemmel foglalkozik és rendelkezik valamilyen tőke felett is, a zsidók tulnyomó többségének,

Oroszországban is rosszul ment és rosszul megy most is, a szovjet alatt.

Az oroszországi gazdag zsidók és a hadifoglyok.

— Több oldalról hallottam, hogy oroszországi gazdag zsidók állítólag nagy összegeket kölcsönöztek hadifoglyoknak, hogy hazajövetelüket lehetővé tegyék. Igaz ez?

— Igaz! Óriási kölcsönök folyósítottak már 1918-ban is.

— Mondhatna néhány nevet?

— Neveikkel, fájdalom, nem szolgálhatok, mert a kölcsönadók titokban igyekeztek maradni, tekintettel arra, hogy a hadifoglyok számára való pénzkölcsönzést a törvények természetesen szigorúan tiltották. Ezeket az ügyeket rendszerint zsidó hadifoglyok közvetítették, amint az számos esetben beigazolódt: teljesen önzetlenül. Ezekről a közvetítőktől tudjuk, hogy a kölcsönadók tulnyomórésze a zsidók közül került ki.

— Csak zsidók kaptak ilyen kölcsönpénzeket?

— Szó sincs róla! Természetes, hogy a zsidók Oroszországban hittestvéreiket, ha tehettek, előnyben részesítették a másvallásúak felett, de pénztáruk mindenki számára nyitva állott. Igen sok keresztény hadifogly köszönheti orosz zsidóknak azt, hogy megszerezte a módot a hazajövetelre.

A zsidó érzés és az antiszemitizmus.

— Milyen volt a zsidó felekezeti élet a fogolytáborokban?

— Kielégítő. Annak, hogy a zsidók is létesítsenek imaházakat, semmi akadálya nem volt és ezeket az imaházakat eléggé látogatták is. De nem annyira a felekezeti, mint inkább a faji érzés erősödött a lelkekben. Ez a zsidó faji érzés azonban egyáltalán nem állott ellentétben a foglyok magyar érzésével. A zsidó hadifoglyok nagyrésze törhetetlenül magyarnak vallotta magát s nem adta fel a magyar nacionalista

principiumot, noha nem egy inzultusban volt része. Azokkal szemben, akik magyarságukban mérték megtámadni a hazafias zsidó tiszteket és katonákat, nem egyszer jártunk el s kényszerítettük őket elégtételadásra.

Táborunkból többen álltak be a vörös hadsereg katonái közé. Zsidó ezek között egy sem akadt. Sem az oroszországi zsidók, sem a zsidó hadifoglyok körében nem tapasztaltam különösebb rokonszenvet a bolysevizmus iránt. Sőt. *Kolcsak, Denikin, Wrangel leghüségesebb támogatói éppen a zsidó bérlők, kereskedők, iparosok közül kerültek ki.*

— Milyen a bolyseviki uralom helyzete most Oroszországban?

— A terror, bár nem látható, de rettenetes. Ez tartja össze az egész rendszert. Ez teszi fegyelmezetté a hadsereget. Senki sem mer fellépni ellene, bár nem sikerült nyomára jutnom annak, hogy ki az tulajdonképpen, akinek a bolysevizmus kell Oroszországban? A városok — Moszkva kivételével — nagy temetők. Üresek és kihaltak. Üzleti élet nincs. A boltok zárva vannak. Az emberek meleg vizet reggeliznek rossz árpakenyérral. A kenyér fontja (40 dk.) 700 (hétszáz) rubel. Enni napjában egyszer (öt óra tájt délután) esznek az emberek. Mindenki le van rongyolódva, ki van éhezve. Akinek lehetne dolgozni, az is amerikázik. A paraszt gyűlöli, a kereskedő, az iparos, az intelligencia, a hivatalnoki osztály bakóját látja a bolysevizmusban, de legjobban a szakmunkások vannak ellene elkésere. Hazaérkezésem előtt egy álló hónapig közöttük dolgoztam — igazolnom kellett munkásvoltomat, mert intellektueket az oroszok nem engednek haza — és ismerem a munkások hangulatát. Az a lehető legnagyobb mértékben antibolysevista.

— És nagy általánosságban antibolysevista a zsidóság is?

— Hogy mennyire antibolysevista a zsidóság mindenütt az egész világon, láthatja abból a hírből, amely szerint 85.000 zsidó önkéntes jelentkezett eddig a lengyel hadseregbe a bolyseviki ellen való hadjáratra, holott az új lengyel államban nincs valami kitűnő dolguk a zsidóknak, sőt ellenkezőleg.

HIREK

— **Lederer Sándor dr.** a zsidó intézmények élén. **Grauer Vilmos dr.**, a pesti izraelita hitközség nagyérdemű elöljárója bejelentette az elnökségnek, hogy nagy elfoglaltsága miatt nem képes továbbvezetni a zsidó intézményeket. A bejelentést a hitközség vezetősége sajnálattal vette tudomásul és az intézmények irányítását **Lederer Sándor dr.** alelnökre bízták, akinek az új zsidó élet és a vallásos érzés kifejlesztésében vezető része van.

— **Politzer professzor meghalt.** A világ legnagyobb fül- és torokgyógyásza, **Politzer Adám dr.**, a bécsi egyetem tanára szélhűdés következtében meghalt. **Politzer doktor** korunk egyik leghíresebb és legismertebb orvosa, a tudományos világban első helyen állott. A Nothnagelek és Hirthelek iskolájából való nagyképzültségű orvos volt, aki a bécsi egyetemnek hirt és dicsőséget szerzett. **Politzer Adám** a zsidó közéletben is előkelő szerepet játszott. A bécsi hitközségnek hosszú éveken át egyik elöljárója volt. Egyik főtényezője volt a bécsi Rothschild-kórház megalapításának.

— **Jótekonycélu estély.** A törökbálinti izraelita nyaralóközönség gyermekei **Salgó Juliska** és **Eckstein Ernesztin** rendezésével az elmúlt héten jótekonycélu színelőadást rendeztek. Közreműködtek: **Eckstein Böske** és **Olga**, **Rechnitzer Edit**, **Rimmer Ilona**, **Salgó Ibolya** és **Annuska**. A nagysikerű estély jövedelmét, 196 koronát, hozzánk juttatták a „Főrabbi özvegye” részére.

— **A lubavicsi csodarabbi halála.** A Don melletti Rostovból jelentik, hogy rabbi **Solaum Beer Schneersohn** lubavicsi rabbi hatvanéves korában elhunyt. Az elhunyt rabbi a chaszideus világnak volt szellemi vezetője és a tanításait félmillió zsidó követte, **Harminchét év** óta működött mint rabbi és ezen idő alatt több mint százezer növendéke és tanulója volt.

Élete utolsó éveiben nagy buzgalommal terjesztette az orosz orthodox zsidóságnak az „Agudasz-jisroel”-eszméhez való csatlakozását.

— **Jubileum.** **Wallasz Aron**, a gyöngyösi státuskvó izr. hitközségnek három évtizedet meghaladó eredményes munkásság után nemrég nyugdíjazott jegyzőhitoktatója, augusztus 9-én ünnepelte hetvenedik születésnapját. Ez alkalommal a Torához szólították a köztisztelőben és közbecsülésben álló jubilanst; az áldás után **Feigl L. H.** főrabbi lépett az almémorra és szivhez szóló szavakkal méltatta a derék tisztviselő érdemeit.

— **Adományok.** E héten beérkezett hozzánk: *Veresegyházi templom részére:* **Sattler N.** Budapest 50 K. — *Rosner Mór részére:* **Wolf Alice** Hódmezővásárhely 20 K. — *A magyar zsidó főiskolai hallgatóknak:* **Reichl Lajos** 20 K, **Iritz József Szeged** 50 K, **Maschanczker Ignác Nagykanizsa** 3 óra á 20 K, = 60 K, **Barna Pirocska Csongrád** 10 K, **Steiner Vilmos Paks** 60 K. — *Rechtschaffen Sámuel hátrahagyott családjának:* **Langfelder Jenő Szolnok** 200 K. — *Goldberger Farkas hátrahagyott családjának:* **Reichl Lajos** gyűjtése 270 K, **Izr. hitközség Kiskunmajsa** 1200 K. — *Dzsentri urileány:* **Wolf Alice Hódmezővásárhely** 20 K.

— **Hymen.** **Tausz Lipót** fakereskedő, a **Lipner és Tausz** fővárosi közismert cég belfagya leányát, **Margitot**, aug. 22-én déli 12 órakor a dohány-utcai templomban oltárhoz vezeti **Tauszig Tibor**.

— **Lemondott a miskolci hitközség elnöke.** **Halmos Géza dr. orvos**, aki tíz éve a legnagyobb körültekintéssel és ügybuzgósággal vezette a miskolci ort. izr. hitközség ügyeit, az augusztus 8-án tartott elnökségi ülésen bejelentette lemondását. Családi körülményei készítették a lemondásra.

— **A Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Orsz. Szövetsége** részére **Alpern Gyuláné (Sárbogárd) Schiller Béla** és **Deutsch Mariska** esküvője alkalmából 345 koronát gyűjtött; az összeget rendeltetési helyére juttattuk.

*

* **Hitközségek figyelmébe!** Iskolai imakönyv **Pollák-féle héber-magyar**, finom papírra nyomva, erős kötésben 40 kor. (Hitközségeknek engedmény.) **Neumann** könyvkereskedő (ezelőtt **Schwartz Ignác**) Budapest, Király-u. 8.

Vasárnap, augusztus 22. elul hó 8., hétfő 9., kedd 10., szerda 11., csütörtök 12., péntek 13., szombat 14. — **Heti szidra:** **Ki-szécé (M. V. 21. f. 10. v. — 25. f.)**. Háftoro: **Ronni ákkoro** és **Ánijo szóáro (Jezs. 54., 55. f. 5. v.)**. — **Szombat bejövetele:** 7 ó. 40 p. **Kimenetele:** 8 ó. 20 p. — **II. Perek.**

PÁLYÁZATOK.

Templomülések bérbeadása. A pesti izr. hitközségi templomok imaszékeinek bérbeadása augusztus 22-én kezdődik. **Bérlési hely és idő:** **A Dohány-utcai**, a régi képviselőházi (Főherceg Sándor-utca), a **Wesselényi-utca** 44. sz. a. (fiúiskola) és a **Sip-utca** 12. a. (leányiskola) templomülések naponta d. e. ½9—1 óra között a hitközség székházában, VII., **Sip-utca** 12., **II. 20.** ajtószám alatt, a **mult évi bérlők számára bezárólag szeptember 3-ig**, **új bérlők számára szeptember 5-től kezdve**; a **Rombach-utcai** templomülések **mult évi bérlői a templomelöljáróságtól meghívást kapnak**; az **új bérlők számára a bérbeadás szeptember 1-én kezdődik** és az ülések naponta d. u. 5—½8-ig a **helyszínen bérelhetők**. Az **Aréna-uti** templomban a **helyszínén d. e. 9—12-ig**, a **mult évi bérlők számára bezárólag szeptember 3-áig**, **új bérlők számára szeptember 5-től**. A **Páva-utcai** templomban a **helyszínén naponta d. u. 2—6-ig**, a **mult évi bérlők számára bezárólag augusztus 27-ig**, az **új bérlők számára augusztus 28-tól kezdve**. A **Munkácsi-utcai** 5—7. sz. (volt **fiúvárházi iskola**) templomban a **helyszínén**, naponta d. e. 9—1-ig, a **mult évi bérlők számára bezárólag szeptember 3-áig**, az **új bérlők számára szeptember 5-től kezdve**. Figyelmeztetjük a t. bérlőközönséget, hogy csak az **bérelhet templom-ülést**, aki kultuszadóját kiegyenlítette. Budapest, 1920 VIII/15. A pesti izr. hitközség elöljárósága.

Imaszékek bérbeadása. A pesti izraelita hitközség fiárvaháza (VII., Városligeti fasor 27. sz. a.) templomi üléseinek bérbeadása szerdán, f. é. szeptember hó 1-én veszi kezdetét. Az előző évi bérlők részére az ülések az első 3 napon át, tehát szeptember hó 1-én, 2-án és 3-án fenntartanak, a ki nem váltott helyek pedig szeptember hó 5-től kezdve adatnak ki. A bérbeadás naponta d. e. 9—12 és d. u. 3—5 óráig történik. Budapest, 1920 aug. 16. A fiárvaház templomi előljárósága.

A pesti izraelita hitközség előljárósága kántorokat, előimádkozókat, karvezetőt és karénekeseket alkalmaz. Pályázók folyamodványaikkal jelentkezhetnek a hitközség szertartási ügyosztályában. Az előljáróság.

Nyolc-tíz elemi iskolai tanulóhoz a jövő tanévre okl. izr. tanító vagy tanítónő kerestetik. Fizetés 3000 kor., élelmezés és lakás. Megkeresések Hirsch Lajos urhoz Endrőd (Békés m.) intézendők.

A szentesi izr. hitközség pályázatot hirdet rabbi állásra. Pályázó csakis budapesti szemináriumot végzett oklevelés rabbi legyen. Összfizetése évi 24.000 kor., ebből törzsfizetés 8000 kor., lakbér 2000 kor. és drágasági segély 14.000 kor. Kötelessége a rabbifunkciókon kívül a VIII oszt. áll. főgimnáziumban és a IV oszt. áll. polgári leányiskolában a hitoktatást teljesíteni, amiért az államtól külön dotáció jár. Pályázatok szept. 1-ig nyújtandók be s megjelölendők abban azz eddigi működés, életkor és családi állapot is. Utiköltséget 500 koronáig csak a próbaszónoklatra meghívottaknak térítünk meg. Szentes, 1920. évi aug. hó 15. Dr. Czukermann Soma, hitközségi elnök.

A kotaji izr. aut. orth. hitközség keres azonnalra egy rabbihelyettesi képzettséggel bíró schochet-ubódek, bal tesilo, bal kore, mohelt. Fizetés évi 1000 K, 6200 K drágasági póllékkal, természetbeni lakás, melléképületekkel, 1200 öl kerttel és a szokásos mellékjövödelem. A költségek csakis a meghívottaknak, ill. megválasztottnak térítetnek meg.

A gyöngyösi st.-quo izr. hitközség előljárósága pályázatot hirdet nyugdíjazás folytán megüresedett hitoktatói állásra. A megválasztottnak az elemi iskolákban s a gimnázium alsó négy osztályában kell a hitoktatást végeznie, az előljáróság beosztása szerint, heti 20—22 órában. Pályázhatnak okl. tanítók, vagy középiskolai érettségi vizsgát tett oly egyének, akiknek a hitoktatásra megfelelő képzettségük van. Javadalmazás megállapodás szerint. A képzettséget, kort, családi állapotot és valláserkölcösös előéletet igazoló okiratokkal felszerelt kérvények szeptember hó 10-ig nyújtandók be alulirott előljáróságnál. Az állás szeptember hó közepe táján elfoglalandó. — A nagy helyi lakáshiány miatt csak nőtlen személyt választhatunk meg. Gyöngyös, 1920 aug. 11. Ruzs Jakab s. k. elnök. Dr. Illés s. k. titkár.

A sátoraljaujhelyi aut. orth. izr. hitközség samesz és pénzbeszedői állásra pályázatot hirdet. Pályázótól megkivántatik, hogy magyar honpolgár, megfelelő intelligenciája és héber tudása legyen. Javadalmazás megállapodás szerint. Kellőleg felszerelt kérvények alulirott elnök címére legkésőbb f. hó 25-ig beküldendők. Utiköltségét csak a meghívottnak térítjük meg. Sátoraljaujhely, 1920 aug. 1-én. Lipsitz Adolf, hitk. elnök. Oszmann Ignác, hitk. titkár.

A sümegi izr. hitközség hitoktatói állásra pályázatot hirdet. Pályázótól megkivántatik, hogy politikailag is kifogástalan magyar állampolgár, a vallásoktatás minden ágában tökéletesen jártas, magyar és német nyelvet teljesen bíró, vallásos és ugy a templomi szertartásokban, valamint az előimádkozásban is kellően gyakorolt, lehetőleg 40 éven aluli egyén legyen. Javadalmazás : megállapodás szerint és lakás. Minősítési, eddigi működését, családi állapotát és vallásos erkölcsi magaviseletét feltüntető bizonyítványokkal felszerelt kérvény f. év aug. 25-ig dr. Fürst János ügyvéd, hitk. elnök címére beküldendő.

Örökbe adnám családomban előfordult haláleset miatt csakis jobb uri családnak. Szives megkeresések „Uri család” jeligére a hirdetési osztályba kéretnek.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Szülők figyelmébe! Egy-két tanuló kitünő ellátásban, gondos nevelésben részesülhet középiskolai vallástanárnál. Dr. Winkler, VII., Nefelejts-utca 58.

Izr. nevelőnő, ki két leányomat negyedik polgárra előkészítené, felvétetik. Levelek Grosz Árminhoz, Jászfelső-szentgyörgyre küldendők.

Férjhez adnám előkelő zsidó családból származó, finomlelkű hugomat zsidó uriemberhez 60.000 K hozomány-nyal. „Vallásos 27.” jeligére a hirdet. osztályba.

Okl. izr. tanítónőt keresek pusztára két elemista gyermekem mellé, zongora és német nyelv tanítása is megkivántatik. Fizetés megegyezés szerint. Arcképpel ellátott bizonyítványmásolatokat kérek : Kónyi Gyula, Ujmajor, posta: Szakcs, Tolnamegye.

Házitanítót keresek gyermekeimhez szeptember 1-i belépésre. Ajánlközötől megkivántatik perfekt héber tanítás és a polgári iskolai vizsgálatokra való előkészítés. Évi fizetés 5000, azaz ötezer korona és teljes ellátás. Ajánlatok Moskovics S. gépraktára, Balassagyarmat címre kéretnek.

Oklevelés izr. tanítót keresek október hó 1-ére két III. osztályu elem. fiamhoz. Német nyelvtudással előnyben részesül. Teljes ellátás, fizetés megegyezés szerint. Pályázók bizonyítványmásolatokkal ellátott leveleiket küldjék Berkes Ignác uradalmi intézőhöz Kovácsi pusztá, u. p. Bódvaszilás, Abaujtona megye.

Özvegy, elvált, vagy idősebb leányt nőül venne 41 éves férfi, esetleg benősülne. Leveleket : „Benősülne” jeligére a hirdetési osztályhoz.

Bármilyen állást azonnalra elfogadok. Szakmám asztalos. Főfeltételem a szombat zavartalan megtartása. Bővebbet VI., Liszt Ferenc-tér 21. Ház mesternél.

Tanonchelyet keresek vallásos házból való, négy polgárit végzett, értelmes, ügyes, 17 éves fiu részére, jobb, vallásos iparosnál vagy kereskedőnél. Goldstein Ezra rabbi, Balatonfüred.

Zsidó tanárnőt keresek jó zsidó házhoz két gimnazista mellé. Kitünő ellátás, magas fizetés. Goldstein Ezra rabbi, Balatonfüred.

Házvezetőnőnek, anyahelyettesnek vagy magányos urhoz ajánlközik intelligens szerény nő, 6 éves kisleányával vidékre. Fehérvári-ut 41., I. 26.

Házasságot kötne jómódu hölgygel nyugdíjképes vidéki jegyző, kinek cseh városban háza van. Leveleket „Szép gazdasszony” jeligére továbbit a hirdetési osztály.

Keresek zsidó vallásu mindenleányt. Megfelelő fizetés. Családiás bánásmód. Belépés azonnal. Rothauser Lajos, Simontornya.

Izr. házvezetőnő ajánlközik magános urhoz. Melicher Istvánné, VII., Róna-utca 3., fsz. 4.

Felkérem valamelyik hitsorsost, ki volna hajlandó egy 2—3 szobából álló, butor nélküli lakást egy menekült zsidó tanár részére átengedni. Gyermektelen házaspár vagyok, ki harmadmagammal óhajtanám a lakást. Választ „Menekült” névre a kiadóhivatalba kérek.

Előkelő zsidó családból való, rendkívül tehetséges, szép urileány, zencakadémiai növendék részére keresek zongoratanítás ellenében ellátást, esetleg némi ráfizetéssel. Szives ajánlatok „Rubinstein 621” jeligére a kiadóba kéretnek.

Szibériából hazatért keresk. érettségizett fiatalember vidéken gazdaságba vagy privát családhöz ellátásért mindenesnek beállana, hol tanítana is. Cim : Kovácsik Zsófia, Bpest, V., Visegrádi-utca 24., fsz. 7.

Főiskolai hallgató Olaszországban akarja tanulmányait folytatni, mihez a nemes szivü emberek támogatását kéri, mert utiköltsége nincsen. Olaszországi kommissiók elintézését is vállalja. Szives adományokat F. K. Aréna-ut 11., fdsz. 3. kér.

Fővárosi tanár két tanulót teljes ellátásra vállal. Csengery-utca 72., III. 19.

Férjhez adnám intelligens, szigoruan vallásos, kitünő gazdasszony hugomat, 2 szobás berendezett lakással és néhány ezer korona készpénzzel, 35—40 éves, biztos megélhetésü emberhez, lehet özvegy, 1—2 gyermekkel is. Teljes címü leveleket kérek „Vallásos Gy.” jeliga alatt a hirdetési osztályhoz.